

законность. 1984. № 5. 6. Образцов В.А. Криминалистика. Курс лекций. М., 1996. 7. Гоббе Т. Человеческая природа. Избранные произведения. В 2-х т. Т.1. М., 1970. 8. Кони А.Ф. Собр. Соч. Т.4. М., 1967. 9. Порубов Н.И. Допрос в советском уголовном судопроизводстве. Минск, 1973. 10. Памятка эксперту ВНИИ СЭ о его правах и обязанностях. М., 1983. 11. Бэкон Ф. Соч. в 2-х т. Т.2. М., 1978.

Надійшла до редколегії 22.08.03

І.В. Власенко, М.О. Чміль

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКА ОВС

Професійна діяльність працівників ОВС має низку складових: знання законодавчої і нормативної бази, правильне виконання дій, уміння працювати з документацією, професіоналізм у стосунках з людьми і т.д. У випадку травмування чи загибелі працівника міліції його накопичений досвід не має ніякого значення, держава втрачає фахівця, на підготовку якого витрачені немалі сили та кошти, колектив втрачає товариша, заміна якому приїде не відразу, населення піддається психологічному впливу. У чому ж містяться приховані резерви в діяльності правоохоронних органів, які способи економічно вигідніше застосувати для удосконалювання роботи підрозділів і органів ОВС на сучасному етапі?

Вже зараз академічні, теоретичні знання у вищих навчальних закладах системи МВС превалюють над аналітичними і практичними. Загальний освітній рівень випускників зростає, а крива травматизму в підрозділах ОВС не тільки не знижується, а в деякі роки навіть відбувається різкий сплеск, тобто носить випадковий характер. Саме цей процес на сучасному етапі і необхідно серйозно контролювати. Основними двома напрямками такої підготовки є: недопущення травматизму і його профілактика, а також усунення наслідків негативних ситуацій. Авторами було проведено опитування у 2002–2003 рр. працівників міліції, які навчаються у НУВС на заочній формі навчання. Насторожує той факт, що 76,67% опитаних працівників міліції вказують на нестачу знань для забезпечення особистої безпеки в екстремальних ситуаціях. Перебуваючи у постійному протиборстві зі злочинним світом, працівники міліції нерідко піддають своє життя і здоров'я серйозному ризику. Небезпека для життя і здоров'я правоохоронних органів криється не тільки в прямих зіткненнях зі злочинцями, а також у побутових, техногенних небезпеках. Тільки за 2001 р. було травмовано і поранено трохи менше 2500 працівників міліції. За роки незалежності України кількість загиблих на бойовому посту працівників міліції наближається до 800 чоловік. Статистичні дані говорять про те, що професія міліціонер знаходиться на 4 місці за кількістю загиблих і на 1 місці за кількістю поранених і травмованих.

У першу чергу на стан справ впливає наявність організованої злочинності. Злочинний світ постійно удосконалюється, змінюється соціально, економічно, психологічно і технічно. Як показало опитування працівників міліції, 90% вважають, що технічне озброєння злочинного світу краще, ніж правоохоронних органів. На посилені темпи росту організованої злочинності правоохоронні органи України поки не можуть адекватно удосконалю-

вати і поповнювати своє екіпірування, озброєння й інші технічні засоби. Але існує величезний резерв для удосконалювання навичок у використанні існуючих технічних засобів, а також в удосконалюванні заходів особистої безпеки.

Значення технічної озброєності і відповідної підготовки працівників правоохоронних органів можна показати на прикладі зниження кількості загиблих поліцейських у США (Рис. 1) [1]. Розглянемо тільки один технічний спосіб зниження травматизму, а саме застосування бронежилетів.

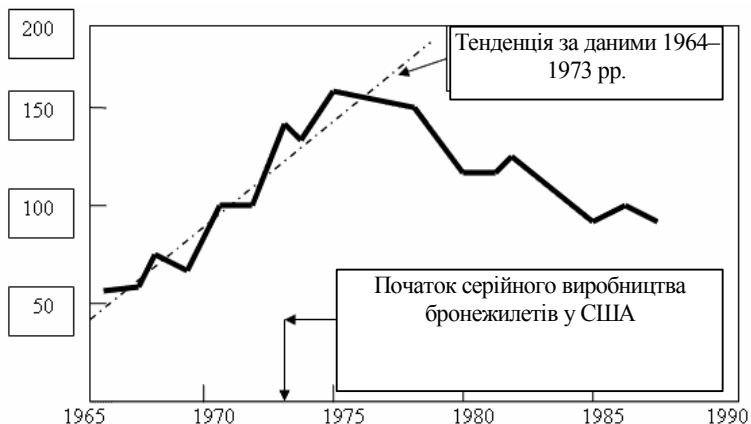

Рис. 1. Кількість загиблих у поліції США

Після прийняття бронежилетів на озброєння в поліції США ще два роки зберігалася тенденція до збільшення кількості смертельних випадків. Це обумовлено ставленням злочинного світу до цього нововведення, злочинці стали боятися застосовувати вогнепальну зброю проти поліцейського, тому що поліцейський одержав можливість чинити навіть після влучення кулі запеклий опір. До початку 90-х років минулого століття зберігалася така тенденція, до появи бронебійних куль. На жаль, даних про використання бронежилетів у МВС СРСР і МВС України знайти не вдалося, хоча в підрозділах МВС СРСР бронежилети використовуються з 1971 р. [2]. Якщо розглядати ефективність використання бронежилетів в Україні, то можна ґрунтуватися на результатах опитування, проведеного нами. У результаті опитування були отримані наступні результати:

1) правильно можуть вибрати вид бронежилета (у залежності від ступеня захисту, часу використання, маси і т.д.) – 63,33%;

2) можуть установити стан бронежилета для його подальшого використання – 50%;

3) уміє підтримувати в нормальному стані і стежити за працездатністю бронеодягу – 13,8%.

У зв'язку з отриманими результатами і на підставі теорії імовірності та правил комбінаторики тільки 11,5% можуть правильно вибрати і викорис-

товувати бронезилет для виконання поставлених задач. Насправді цей відсоток нижче, тому що опитувався особовий склад, що проходить навчання у вищому навчальному закладі системи МВС, а це найбільш підготовлений склад. Помилковою думкою є та, що бронезилети іноземного виробництва перевершують по надійності й ефективності бронезилети виробництва України і Росії. Так вважає 36.67% опитаних офіцерів міліції.

У поліції США існує правило: поліцейський має такий бронезилет, що забезпечує захист від зброї, якою він озброєний [3]. У США виробляються, як правило, свинцеві кулі з тупою головною частиною. У країнах СНД використовуються гострі, сталеві кулі. Наприкінці 80-х з'явилася куля з термозміцненим осередком (ТУО) для автомата АК-74, а на початку 90-х такий тип кулі стали робити і для АКМ.

Істотним показником боєздатності правоохоронних органів є їх вміння надати першу медичну допомогу. Напад на працівників правоохоронних органів (з метою заволодіння зброєю, при проведенні бандитських нападів, при масових безладдях і т.д.) набуває загрозливих масштабів. У протиборстві зі злочинністю втрати неминучі, але кількість безповоротних втрат можна мінімізувати за рахунок навичок у медичній підготовці. Іноді між життям і смертю знаходиться банальна байдужість товаришів, що не вміють надати допомогу в трагічних ситуаціях. Результати опитування і тут показали негативні тенденції.

- 1) уміють робити ін'єкції (внутрим'язові) – 80%;
- 2) уміють правильно накласти пов'язку – 80%;
- 3) можуть затиснути артерію, зупинити кровотечу – 63.33%;
- 4) уміють робити штучне дихання – 62%;
- 5) знають призначення більшості ліків в індивідуальній (домашній) аптечці – 48,3%;
- 6) уміють робити непрямий масаж серця – 31%.

Застосовуючи методи математичної комбінаторики, одержуємо, що навіть з таким підготовленим особовим складом першу медичну допомогу працівники міліції можуть зробити тільки в 5,6% випадках.

Професійна підготовка працівників міліції містить у собі також і обов'язкову фізичну, вогневу і психологічну підготовку. Аналіз набутих навичок фізичної і вогневої підготовки не входили в коло розглянутих проблем, хоча і там є серйозні недоробки. Злочинці повинні знати, що працівники міліції можуть дати серйозну фізичну відсіч і уміло використовувати зброю і спецзасоби проти них.

Психологічна підготовка не повинна зводитися тільки до бесід, усунення стресового стану у працівників міліції. Немаловажною і майже не вивченою особливістю є емоційна підготовка працівників правоохоронних органів. Різні види емоцій (паніка, заціпеніння, гнів, жах, агресивність, переляк і т.д.) можуть на невизначений термін притуплювати почуття самозахисту, при цьому ризик одержання травми різко зростає. Емоції виявляються в ситуаціях, у яких людина ніколи не була чи до яких не готувалася [4]. На підставі опитування слухачів заочного відділення нашого університету встановлено, що в екстремальних умовах майже усі переживали емоції. Використовуючи методи математичної комбінаторики, нами було

встановлено, що у 58.8% опитаних емоції заважали виконанню поставленої задачі. А якщо враховувати, що під час цих екстремальних ситуацій у 91.9% опитаних здоров'я піддавалося серйозному впливу, судячи з їх реакцій і дій, що також могло привести до неприпустимих наслідків, то виникає необхідність в особливій емоційній підготовці особового складу підрозділів ОВС.

У результаті проведених досліджень можна говорити про недостатню кваліфікацію працівників міліції по забезпеченню особистої безпеки, особливо в екстремальних умовах. Проведений аналіз показав і джерело такої тенденції: не існує кваліфікованої, планової підготовки з цих питань у системі МВС. Проведені обов'язкові навчання в різних підрозділах ОВС повинні лише закріплювати отримані знання, тому що є найвищою практичною формою навчання. Порушується й основний принцип у цій сфері: професіоналів повинні вчити професіонали. А низьке матеріально-технічне і методичне забезпечення підрозділів ОВС довершує жалюгідну картину.

Щорічні накази щодо удосконалення діяльності органів і підрозділів ОВС по зниженню травматизму при виконанні службових обов'язків зводяться до проведення різних інструктажів і навчання. Але їх форми й зміст не уточнюються, немає і структури, що навчала б цим питанням. Відділ по нагляду за охороною праці Головного штабу МВС України фізично не в змозі забезпечити виконання зазначених задач. Трохи поліпшив стан справ наказ №516 від 2.08.95 р. «Про заходи щодо реалізації Угоди між МВС та Держнаглядом охорони праці України», що дозволив використовувати накопичений величезний народногосподарський досвід в органах і підрозділах ОВС. А після затвердження наказу №128 від 27.02.96 р. «Про організацію навчання і перевірку знань посадових осіб і фахівців органів внутрішніх справ з питань охорони праці» у вищих навчальних закладах системи МВС з'являється обов'язкова для усіх вищих навчальних закладів дисципліна «Охорона праці». З огляду на усе вищесказане, назріла необхідність запровадження нової обов'язкової дисципліни у вищих навчальних закладах системи МВС, яка б відбивала особливості охорони праці працівників міліції.

Список літератури: <http://www.PointBlankBodyArmor.com>. 2. Лотарев В.О. Засоби індивідуального бронезахисту. К., 2001. 3. Selection and Application Guide to police Body Armor: National Law Enforcement and Corrections Technology Center / National Institute of Justice, 1998. 4. Все худшее, что может с вами случиться. Энциклопедия экстремальных ситуаций. М., 2001.

Надійшла до редколегії 11.07.03